

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

рішенням вченої ради

Інституту обдарованої дитини

НАПН України

від «10» червня 2025 р. протокол № 7

Голова вченої ради

Максим ГАЛЬЧЕНКО

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ПЕДАГОГІКИ

для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
за спеціальністю А1 Освітні науки

освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

Київ – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності А1 Освітні науки розроблено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки магістрів з цієї спеціальності, з урахуванням вимог до підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що, відповідно до Національної рамки кваліфікацій, передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Зміст програми вступного іспиту містить обсяг питань, осмислення яких абітурієнтами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти дає змогу визначити рівень сформованості у них світоглядної позиції та виявити ступінь осмислення й усвідомлення досягнень сучасної педагогічної науки, знання нормативно-правової бази в галузі освіти, розуміння генези розвитку педагогічної науки і педагогічної практики, сутності й значення педагогіки, основ теорії навчання і виховання, в тому числі й обдарованої молоді, обізнаність із сучасними педагогічними технологіями і методологією науково-педагогічних досліджень та надати комплексну оцінку рівня готовності майбутніх аспірантів до дослідницької діяльності в галузі освіти/педагогіки.

До програми вступного іспиту включено питання з загальних основ педагогіки, теорії виховання, дидактики, історії педагогіки, а також питання з педагогіки обдарованості.

Зміст програми визначає вимоги до рівня компетентності абітурієнтів, які вступають на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти, закінчили заклади вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти або здобули освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста і мають базові знання з педагогічних дисциплін.

Майбутній аспірант повинен:

знати: особливості історичного розвитку педагогічної науки і шкільної практики в Україні та за кордоном; педагогічні категорії, методологію науки, методи науково-педагогічного дослідження; педагогічні концепції, підходи і погляди вітчизняних та зарубіжних учених на проблеми освіти і виховання; дидактичні основи освітнього процесу; закономірності, концепції та шляхи розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни; тенденції та перспективи розвитку освіти в Україні та інших країнах; шляхи забезпечення успішного розвитку особистості; законодавчі документи в галузі освіти та ін.;

вміти: вільно оперувати педагогічними знаннями; визначати завдання педагогічної науки відповідно до замовлення суспільства у сфері освіти; характеризувати особливості вікового розвитку дітей шкільного періоду; здійснювати порівняльний аналіз діяльності видатних педагогів, екстраполювати їх досвід у сучасну площину; моделювати науково-педагогічну діяльність на основі теоретичних засад процесу навчання, єдності виховного і навчального процесів; прогнозувати напрями розвитку особистості й визначати раціональні методи, засоби і прийоми виховного впливу, в тому числі й з обдарованою молоддю; обирати й застосовувати доцільні методи і методики науково-педагогічних досліджень; застосовувати теоретичні й емпіричні методи педагогічного дослідження.

Під час вступного іспиту абітурієнт повинен розкрити зміст питань білета та дати відповіді на додаткові запитання, виявивши при цьому здатність оперувати педагогічною термінологією, інтегрувати знання, використовувати зміст першоджерел і педагогічних творів, критично мислити й аналізувати педагогічні проблеми, визначати шляхи їх розв'язання, аргументовано викладати свої думки, виявляти прогностичні вміння до проведення наукового дослідження в галузі педагогіки.

Оцінювання відповіді абітурієнта відбувається на основі встановлення рівня глибини його обізнаності й розуміння педагогічних проблем і шляхів їх розв'язання, а також підготовленості до науково-пошукової та експериментально-дослідницької діяльності в галузі освіти/педагогіки.

Критерії оцінювання знань під час складання вступного іспиту до аспірантури

Національна шкала	Шкала ЄКТС	100-бальна шкала	Характеристика відповіді
відмінно	A	90-100	Під час відповіді виявлено ґрунтовні знання, педагогічну ерудицію, глибоке розуміння поставлених проблем, продемонстровано вміння порівнювати наукові підходи та обирати їх відповідно до наукової проблеми, знання сучасних теоретичних концепцій і творче вирішення практичних проблем; думки аргументовані, підтверджуються практичними прикладами або висновками з педагогічної літератури, положеннями документів. Відповідь повна, логічна й обґрунтована.
добре	B	82-89	Під час відповіді продемонстровано ґрунтовні знання, обізнаність із сучасними

			теоретичними концепціями, особистий підхід до розв'язання практичних проблем, обізнаність з педагогічною літературою; аргументовано власні думки щодо вирішення педагогічних питань. Відповідь повна, логічна, послідовна.
	С	74-81	Продемонстровано ґрунтовні знання, розуміння поставлених проблем, обізнаність з педагогічною літературою; виявлено вміння зіставляти та узагальнювати теоретичний матеріал, власні позиції щодо вирішення практичних проблем аргументуються, теоретичні викладки підтверджуються практичними прикладами. Відповідь грамотна, логічна, послідовна.
задовільно	Д	64-73	Продемонстровано часткове розуміння поставлених проблем, недостатня обізнаність з педагогічною літературою, несистематизованість знань та недостатність умінь зіставляти й узагальнювати теоретичні положення, порівнювати явища, аргументувати відповідь прикладами. Відповідь у цілому грамотна, однак непослідовна.
	Е	60-63	Продемонстровано репродуктивний рівень володіння змістом теоретичних положень, часткова обізнаність з педагогічними джерелами, сучасними педагогічними концепціями, неспроможність підтвердити теоретичні положення прикладами, відсутність творчого мислення під час розв'язання педагогічних ситуацій. Відповідь у цілому грамотна, однак непослідовна.
незадовільно	FX	35-59	Продемонстровано фрагментарне відтворення навчального матеріалу, необізнаність з педагогічною літературою і теоретичними концепціями. Відповідь непослідовна і необґрунтована.
	F	0-34	Продемонстровано незнання фактичного матеріалу, відсутність відповіді

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Загальні основи педагогіки

Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки, її основні функції та категорії. Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, професійна педагогіка, спеціальна педагогіка, предметні методики, історія педагогіки, порівняльна педагогіка. Місце педагогіки в системі антропологічних наук. Зв'язок педагогіки з психологією, фізіологією, соціологією, філософією та іншими науками. Педагогічна наука і практика. Сучасні завдання педагогіки.

Поняття про методологію науки. Рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий. Методологія педагогіки і методи педагогічних досліджень. Організація і проведення педагогічних досліджень. Етапи науково-педагогічного дослідження. Методи педагогічних досліджень. Спостереження. Метод експертних оцінок. Педагогічний експеримент. Методи опитування. Якісні методи: аналіз результатів діяльності, документації, контент-аналіз. Методи математичного аналізу даних. Статистичні методи педагогічних досліджень.

Розвиток, соціалізація і виховання особистості. Людина як біологічна істота. Поняття про особистість. Індивідуальність як унікальна якість особистості. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання. Фактори розвитку особистості: біологічні, психологічні, соціальні. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Здібності особистості й обдарованість. Фактори соціалізації особистості. Роль виховання у розвитку особистості. Роль активності в розвитку особистості. Самовиховання. Сучасне уявлення про соціалізацію особистості. Проблема соціологізації середовища найближчого оточення школяра. Виховання як процес корегування впливів середовища і спадковості.

Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу. Структура педагогічного процесу: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольний-регулюючий, результативний компоненти. Цілі педагогічного процесу: загальна мета, основні напрями виховання, завдання, оперативні цілі. Зв'язок між цілями і результатами педагогічного процесу. Рушійні сили педагогічного процесу. Зовнішні й внутрішні, об'єктивні й суб'єктивні суперечності педагогічного процесу. Зони найближчого розвитку особистості.

Поняття мети виховання. Конкретизація в меті виховання ідеалів особистості, колективу суспільства. Виховний ідеал. Фактори, що впливають на формування мети виховання. Етапи конкретизації мети виховання. Напрями виховання: розумове, моральне, естетичне, національне, трудове, фізичне. Питання мети та розвитку особистості на сучасному етапі.

Етнопедагогіка як наука. Народна педагогіка. Методи етнопедагогічних досліджень. Загальнолюдський та національний компоненти етнопедагогіки. Структура етнопедагогіки як науки. Українська етнопедагогіка на сучасному етапі розбудови національної системи освіти. Народна педагогіка як сучасний ефективний засіб формування національної свідомості учнів, гуманізації та демократизації виховного процесу школи. Характеристика нормативно-правової бази розвитку освіти в Україні.

Учитель як суб`єкт педагогічного процесу. Специфіка педагогічної діяльності та її вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності, особистісні якості педагога. Педагогічне спілкування, його функції. Стили педагогічного керівництва: авторитарний, демократичний, ліберальний. Стили педагогічного спілкування. Авторитет учителя, умови його формування.

Дидактика

Предмет і завдання дидактики. Дидактика – теорія освіти і навчання. Її виникнення і розвиток. Основні категорії дидактики: навчання, освіта і самоосвіта, уміння, навички, знання, мета, принципи, методи і форми навчання. Завдання дидактики на сучасному етапі її розвитку. Взаємозв'язок дидактики з методиками викладання та іншими науками (філософія, соціологія, педагогічна психологія, анатомія та ін.). Дидактичні системи: традиційна, педоцентрична. Сучасні дидактичні концепції. Особистісно орієнтовані концепції навчання.

Сутність процесу навчання, його двосторонній характер. Зв'язок між навчанням і пізнавальним розвитком особистості. Функції навчання: освітня, виховна, розвивальна.

Структура процесу навчання. Діяльність вчителя в процесі навчання. Основні етапи процесу засвоєння учнями знань. Різні підходи до класифікації типів і видів навчання. Мотивація учіння. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Основні етапи процесу засвоєння знань: сприймання, розуміння, осмислення, узагальнення, закріплення, застосування. Формування понять. Дидактичні основи формування умінь і навичок.

Поняття змісту освіти. Теорії формування змісту освіти в історії педагогіки. Теорії формальної і матеріальної освіти. Сучасні вимоги до побудови змісту освіти. Модернізація змісту освіти у національній школі України. Державні документи, що визначають зміст шкільної освіти. Компоненти змісту навчання: досвід пізнавальної діяльності, практичний досвід, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення до дійсності. Навчальні плани: базовий, типовий, робочий. Інваріантна і варіативна складова навчальних планів. Стандартизація змісту навчання. Державний стандарт змісту освіти. Навчальна програма. Способи структурної побудови навчальних програм: лінійний, концентричний, спіральний.

Поняття про принципи навчання. Закономірності пізнавального розвитку особистості як наукова основа принципів навчання. Характеристика принципів навчання: принцип систематичності та послідовності; принцип наочності; принцип свідомості та активності учнів; принцип доступності; принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип науковості; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Методи і засоби навчання. Зв'язок між методами і засобами навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Характеристика основних методів навчання. Класифікація засобів навчання. Візуальні, аудіальні та аудіовізуальні засоби навчання, організаційно-педагогічні умови їх застосування. Комп'ютер як засіб навчання. Підручники і посібники. Вимоги до шкільного підручника. Вибір учителем методів і засобів навчання.

Поняття про форму організації навчання. Історія розвитку форм організації навчання. Характеристика класно-урочної системи навчання. Урок як основна форма навчання у школі. Класифікація уроків. Типи уроків за дидактичною метою: урок вивчення нового матеріалу, урок вдосконалення знань, умінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, контрольний урок, комбінований урок. Структура різних типів уроку. Загальнодидактична і методична підструктура уроку. Нетрадиційні уроки.

Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, індивідуальна. Способи організації групової навчальної діяльності учнів. Способи створення навчальних груп. Індивідуалізація та диференціація навчання. Диференційований підхід у навчанні до дітей з різним рівнем успішності. Методи роботи з обдарованими учнями.

Підготовка вчителя до уроку: тематичне і поурочне планування. Етапи підготовки вчителя до уроку. Аналіз уроку. Позаурочні та позашкільні форми організації навчання: домашня робота, семінар, екскурсія, факультатив, консультація, гурток.

Контроль навчання: функції і види контролю. Критерії оцінювання успішності учнів. Дидактичні вимоги до оцінювання успішності. Методи контролю навчання. Дидактичні тести, їх види. Переваги і обмеження дидактичних тестів. Загальні критерії оцінювання успішності. Рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до перевірки й оцінювання успішності учнів.

Теорія виховання

Зміст виховання як соціального явища. Загальна мета виховання. Національна своєрідність виховання. Поняття про виховання як складову педагогічного процесу. Специфічні особливості виховання, його відмінності від навчання. Рушійні сили процесу виховання, внутрішні й зовнішні суперечності.

Характеристика основних компонентів системи національного виховання. Концепція національного виховання. Принципи, закладені в основі української національної школи. Ідея гуманізації виховного процесу сучасної школи. Гуманітаризація освіти і демократизація виховного процесу. Мета, завдання та зміст основних компонентів виховання. Формування світоглядних позицій учнів. Розумове виховання. Громадянське виховання. Моральне та правове виховання. Система естетичного, фізичного, екологічного, економічного, трудового виховання.

Особливості організації сучасного виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. Діагностика і вимірювання вихованості у педагогічному процесі (критерії, ступені, методи).

Закономірності та принципи виховання. Характеристика основних закономірностей. Основні вимоги до принципів виховання. Концепція національного виховання про принципи виховання.

Поняття про метод і прийом виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання: методів формування свідомості. Методи організації діяльності і формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання діяльності і поведінки. Методи самовиховання. Методи виховання обдарованої особистості.

Форми організації виховання. Позакласна й позашкільна виховна робота. Загальна характеристика форм виховання. Основні принципи методики колективного творчого виховання. Вивчення ефективності й аналіз форм виховної роботи.

Виховання особистості в колективі як педагогічна проблема. Сутність, ознаки, функції і види колективу. Концепція виховання особистості в колективі. Динаміка розвитку колективу. Учніський колектив як мета і засіб формування особистості. Об'єктивні і суб'єктивні фактори розвитку учнівського колективу. Умови позитивного впливу колективу на особистість. Стадії розвитку дитячого колективу. Шляхи формування колективу. Педагогічне керівництво та самоуправління в шкільному колективі. Дитячі (молодіжні) громадські організації.

Класний керівник, його функції. Основні завдання роботи класного керівника, планування роботи. Форми роботи з батьками та учнями. Планування, облік та аналіз виховної роботи, визначення рівня вихованості учнів. Робота з обдарованими і педагогічно занедбаними учнями.

Сім'я як важливий інститут виховання особистості. Педагогічні умови успішного сімейного виховання. Типові помилки сімейного виховання. Форми співробітництва школи і сім'ї у вихованні дітей. Роль дитячих і юнацьких самодіяльних організацій у вихованні молоді.

Історія педагогіки

Історія освіти і педагогічної думки як галузь педагогічного знання. Освіта й виховання у первісному суспільстві, давніх цивілізаціях та античному світі. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Аристотеля, Демокрита. Система виховання та освіти в країнах Європи. Типи шкіл. Система рицарського виховання. Середньовічні університети. Зародження гуманістичної педагогіки. Педагогічні ідеї Ф. Рабле, Т. Кампанелли, В. де Фельтре, Е. Роттердамського. Розвиток виховання, національного шкільництва в епоху Реформації. Єзуїтське виховання, його особливості.

Педагогічна система Я. Коменського. Обґрунтування Я. Коменським принципу природовідповідності. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактика і класно-урочна система. Значення теорії Я. Коменського для сучасної школи. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII–XVIII. Педагогіка і школа за часів Просвітництва (Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Провідні ідеї історії зарубіжної педагогіки у XVII–XIX ст. (Й. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дистервег).

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн кінця XIX–XX ст. Концепція «педагогіки вільного виховання». Педагогічна діяльність Е. Кей. Теорія вільного виховання М. Монтесорі. Педагогіка прагматизму Д. Дьюї. Традиції вальдорфської школи Р. Штайнера і їхнє сучасне продовження. Експериментальні школи США (У. Кілпатрик і метод проєктів Е. Паркхерст, Дальтон-план та ін.). Сучасна система освіти в найрозвиненіших країнах світу.

Освіта і педагогічна думка в Україні (з часу Київської Русі до початку XX ст.). Виховання, школа та педагогічна думка Київської Русі. Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.). Педагогічні погляди Григорія Сковороди. Педагогічна система засновника класичної вітчизняної педагогіки К. Ушинського. Педагогічні погляди І. Франка. Внесок С. Русової у розвиток української педагогіки. Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX – на початку XX ст. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917–1919 рр.

Новаторські педагогічні ідеї в Україні у 20-ті роки XX ст. Педагогічні системи видатних вітчизняних педагогів XX ст.: А. Макаренко, В. Сухомлинський, Г. Ващенко. Розвиток освіти, школи й педагогічної думки в Україні у 50-90-их рр. XX ст. Розвиток педагогічних інновацій в Україні у другій половині XX століття. Розвиток освіти та педагогічної думки на сучасному етапі.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Педагогіка як наука. Об'єкт і предмет дослідження у педагогіці.
2. Науковий метод і освітній процес. Методи науково-педагогічного дослідження.
3. Основні положення документів у галузі освіти: Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), інші законодавчі та нормативні документи.
4. Проблема мети виховання особистості в психолого-педагогічній теорії і практиці. Мета виховання особистості в Україні на сучасному етапі.
5. Методологічні підходи до виховання в умовах Нової української школи. Концепція Нової української школи.
6. Роль біологічного, соціального та фактору спадковості в розвитку особистості. Дидактика та її зв'язок з іншими науками.
7. Сутність процесу навчання і його структура.
8. Освітня, виховна і розвиваюча функції навчання.
9. Зміст освіти. Навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник.
10. Компетентнісний підхід в організації освітнього процесу
11. Принципи навчання. Закономірності процесу навчання та їх реалізація у педагогічній практиці.
12. Методи, прийоми і засоби навчання. Класифікація методів навчання.
13. Методи мотивації пізнавальної діяльності. Вибір оптимальних методів навчання.
14. Правила і способи створення проблемних ситуацій у навчанні.
15. Метод проєктів: сутність, типи, умови ефективного застосування.
16. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх побудови.
17. Типологія і характеристика засобів навчання. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі.
18. Контроль навчання, його функції і види. Методи контролю навчання. Функція оцінки в освітньому процесі.
19. Перевірка та оцінювання знань і умінь Тести успішності. Тестова перевірка знань.
20. Критерії оцінювання та рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до оцінювання успішності.
21. Форми організації освітнього процесу. Новітні форми організації навчання в закладах загальної середньої освіти.
22. Індивідуалізація та диференціація навчання. Індивідуальна і групова навчальна діяльність. Індивідуальний підхід у роботі з обдарованими учнями.
23. Інноваційні технології в освіті.
24. Інтеграція і диференціація в освіті. Проблема диференційного засвоєння та інтегрованого використання знань.
25. Виховання як складова педагогічного процесу, його особливості Загальнолюдські цінності як мета виховання. Виховання як складова педагогічного процесу, його особливості.
26. Основні закономірності виховного процесу. Принципи виховання.

27. Методи виховання. Метод і прийом виховання. Класифікація методів виховання.
28. Методи виховання через вплив на свідомість вихованця.
29. Методи виховання через організацію діяльності та поведінки вихованців. Методи оцінювання і корекції поведінки вихованців.
30. Форма виховання. Типологія форм виховання, їх характеристика. Технологія підготовки і проведення виховного заходу.
31. Особистість як суб'єкт і об'єкт виховання. Проблеми оцінювання результатів виховного впливу.
32. Вихованість особистості. Показники та методи діагностування вихованості учнів. Діагностичні методики для виявлення обдарованості учнів.
33. Завдання і методи розумового виховання.
34. Завдання і методи фізичного виховання.
35. Трудове навчання та профорієнтація в закладі освіти.
36. Зміст, завдання та методи естетичного виховання.
37. Завдання і методи морального виховання учнів. Правове виховання учнів.
38. Завдання і методи громадянського та патріотичного виховання.
39. Роль сім'ї у розвитку особистості. Умови ефективного сімейного виховання.
40. Стили сімейного виховання та їх вплив на особистісний розвиток дітей. Виховання обдарованої дитини в сім'ї.
41. Проблема важковиховуваності в проєкції на сьогодення. Типи важковиховуваних дітей. Корекція важковиховуваності.
42. Роль колективу у вихованні та самовихованні особистості. Педагогічне керівництво формуванням дитячого колективу.
43. Особистість як індивідуальність. Проблема колективної особистості.
44. Розробка теорії колективу в працях А.Макаренка і В.Сухомлинського.
45. Проблеми виховання в полікультурному середовищі.
46. Свобода і примус в освіті. Проблеми самовиховання учнів.
47. Свобода і дисципліна в освіті. Особистий приклад педагога у виховному процесі.
48. Вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності.
49. Педагогічне спілкування, його функції. Стили педагогічного спілкування. Авторитет учителя та умови його формування. А. Макаренко і В. Сухомлинський про роль авторитету у вихованні.
50. Особистість і культурні традиції.
51. Самоврядування в освіті. Демократизація управління в закладах освіти. Виникнення освіти та виховання в світовій суспільній цивілізації.
52. Виховні системи в історії освіти (спартанська, афінська, релігійна традиція виховання, лицарське виховання).
53. Становлення та розвиток освітніх інститутів: перші навчальні заклади Давнього Сходу, Давньої Греції, Давнього Риму та Візантії.
54. Педагогічні погляди Я. Коменського.
55. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо.

56. Педагогічні погляди Д. Локка.
57. Педагогічні погляди Д. Дідро.
58. Педагогічні погляди К. Гельвеція.
59. Педагогічні погляди Й.-Г. Песталоцці.
60. Педагогічні погляди Ф.-А.-В. Дистервега.
61. Педагогічні погляди Й.-Ф. Гербарта.
62. К.Ушинський і розвиток педагогіки в Україні.
63. Педагогічні погляди Г. Сковороди.
64. Педагогічні погляди Т. Шевченка.
65. Педагогічна спадщина Б. Грінченка.
66. Педагогічні погляди С. Русової і М. Монтесорі.
67. Педагогічна система А. Макаренка.
68. Педагогічна система В. Сухомлинського.
69. Нормативно-правові документи щодо підтримки обдарованої учнівської молоді в Україні.
70. Обдарованість, її структура і зміст.
71. Взаємозв'язок здібностей і обдарованості особистості. Умови розвитку обдарованості дитини.
72. Форми та методи роботи з обдарованими дітьми. Принципи роботи з обдарованими учнями.
73. Методи розвитку структурних складових обдарованості в освітньому процесі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Є., Єремєєва В. М., Мирончук Н. М. Методика організації науково-педагогічних досліджень: метод. посібник. Житомир, 2018. 76 с.
1. Бухлова Н. В. Обдарована дитина: психолого-педагогічний супровід. Київ: Шк. світ, 2013. 102 с.
2. Бельська Н. А. Типологія та методи виявлення інтелектуально обдарованих старшокласників, схильних до дослідницької діяльності : метод. посібник. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 128 с. Режим доступу: <https://bit.ly/44Y37OG>
3. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки: підручник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. 548 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ: Академвидав, 2012. 616 с.
5. Волощук І. С. Педагогічне дослідження: навч. посіб. Київ: Інформаційні системи, 2009. 392 с.
6. Волощук І. С., Киричук В. О., Мадзігон В. М., Мелешко В. В., Рудик Я. М., Шуленок О. С., Яременко Л. А. Дидактичні засади креативного розвитку інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв. Київ: ІОД НАПН України, 2021. 282 с. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/728954/2/Posibnik_20_Voloshuk.pdf
7. Гонтаровська Н., ред. Виховання і розвиток обдарованої дитини : наук.-метод. посіб. Дніпропетровськ: [Інновація], 2015. Вип. 4. 190 с
8. Демченко О.П. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посібн. Київ: Вид. дім «Слово», 2012. 323 с.
9. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./ Березюк О.С., Власенко О. М. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.
10. Дубасенюк О.А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-методичний посібник. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
11. Дубасенюк О., ред. Практикум з педагогіки: навч. посібник. 3-те вид., доп. і перероб. Житомир: Вид.ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 546 с.
12. Завгородня Т.К., Прокопів Л.М., Стражнікова І.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібн. Івано–Франківськ, 2014. 160 с.
13. Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
14. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
15. Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень: навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. 284 с.
16. Рибалка В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості : термінол. слов. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 423 с. Режим доступу: <https://bit.ly/3pCKe3E>
17. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.

18. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посібник. Київ : Смолоскип, 2011. 376 с.
19. Скільський Д.М. Історія української педагогіки : ілюстр. навч. посіб. Тернопіль : Навч. кн. - Богдан, 2012. 336 с.
20. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М. 2016. 473 с.
21. Тушева В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібн. Харків: «Федорко», 2014. 408 с.
22. Хмельницька О. С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Переяслав: Домбровська Я.М., 2021. 222 с.

Документи:

1. Закон України “Про освіту” (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України “Про повну загальну середню освіту” (2020). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Закон України „Про вищу освіту” (2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015). Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
6. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2018). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
7. Концепція державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (2020). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text>
8. Національна доктрина розвитку освіти (2002). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
9. Концепція Нової української школи (2016). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
10. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.